

"בדד יֵשב, מחוץ למחנה מושבו". (ויקרא יג, מו)

[פרשת תזריע (שיחה 2) – נכתב ע"י הרב משה צוריאלי, מתוך ספרו "אוצרות התורה".
הבהרה. בהסכמת הרב, השיחה נערכה ע"י תלמידו, אך טרם הגיחה]

ידענו כי עונשו של המצורע בא לו על "מוציא שם רע" (ערכין טו:), ומשום זה הרי נענשה מְרִים כשדיברה רע על משה רבנו (במדבר יב). לצערנו חטא זה נפוץ גם בזמננו.

בלי ספק שעדיין ה' מעניש על כך (עיין כתובות ל. "דין ארבע מיתות לא בטלוי") –

- הרי בעוון זה מתים במיתת אסכרה (שבת לג:; וי"א שזוהי דיפטריה).
- ועוד כתב ב"חפץ חיים- שמירת הלשון" (שער הזכירה, פ"ח) כי המספר לה"ר – מזוונותיו מתמעטים, והמרגיל עצמו בזה – יהיה עני ודל. (וזה נרמז במניעת גשמים בעון זה, תענית ז:).
- וכללית, הרי אמרו חז"ל בזהר (ב, רסד:). שהדור כולו נענש ב"מותא וחרבא וקטולא בעלמא". (שער הזכירה, פ"ב). כלומר, זאת היא סיבת המלחמות הנוראות שיש בדור.

אזי, מה היא העצה היעוצה?

הנה התורה גְזָרָה, "והצרוע אשר בו הנגע, בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע... וטמא טמא יקרא... בדד ישב מחוץ למחנה מושבו". (ויקרא יג, מה-מו).

דיני אבלות שנוהג בקריעת בגדים וגידול שערותיו, מובנים. אבל **תוספת השפלה יש לו**, שהוא צריך להכריז כל הזמן מול אנשים שמסביבו שיתרחקו ממנו, מפני שהוא טמא ושלא יתטמאו על ידו.

אמרו חז"ל "בְּתֵר עֲנָא אֵלָא עֲנִיּוּתָא" (ב"ק צב). ומפרש "תורה תמימה" (ויקרא יג, ס"ק קפז) "דלא די לו במה שמצטער עצמו, אלא צריך עוד להתבייש ברבים". – ומהו הטעם?

ענו חז"ל: "מה נשתנה מצורע?... אלא הוא הבדיל (ע"י לשון-הרע שדיבר), בין איש לאשתו ובין איש לרעהו, לפיכך אמרה תורה 'בדד ישב' (ערכין טו:). כלומר, יש כאן תשובת המשקל. כי אין הנגעים מחלה טבעית.

זו לשון הרמב"ם, (סוף הלי' טומאת צרעת) –

"תורת הצרעת אינו ממנהגו של עולם אלא אות ומופת היה בישראל כדי להזהירן מלשון הרע.

- שהמספר לשון הרע **משתנות קירות ביתו**. אם חזר בו, יטהר הבית.
- אם עמד בְּרָשְׁעוֹ עד שהותץ הבית, **משתנין כלי העור שבביתו** שהוא יושב ושוכב עליהן. אם חזר בו, יטהרו.
- ואם עמד ברשעו עד שישָׂרְפו, **משתנין הבגדים שעליו**. אם חזר בו, יטהרו.
- ואם עמד ברשעו עד שישָׂרְפו, **משתנה עורו ויצטרע**, ויהיה מובדל ומפורסם לבדו עד שלא יתעסק בשיחת הרשעים שהוא הליצנות ולשון הרע".

כאן הרמב"ם מאריך בדברי מוסר כיצד נענשה מרים, למרות (1) שדיברה על אחיה הצעיר ממנה, (2) וגם סְפָּנָה את עצמה להצילו מן הים, (3) וגם לא דברה בגנותו אלא שמיעטה בכבודו, (4) ואף משה לא הקפיד על דבריה. והוא מסכם – "ואעפ"כ נענשה בצרעת! (אם כן, יש לנו ללמוד) קל וחומר לבני אדם הרשעים הטפשים שמרבים לדבר גדולות ונפלאות. לפיכך ראוי למי שרוצה לכוין אורחותיו להתרחק משיבתן (=של הטפשים) ומלדבר עמהן – כדי שלא יתפס אדם ברשת רשעים וסכלותם.

וזה דרך ישיבת הלצים הרשעים :

- **בתחילה** מרבין בדברי הבאי (=לאו דוקא על אנשים, אלא משוחחים בדברי 'מה בכך' שיש בעולם, ללא שום תועלת) **שנאמר** 'קול כסיל ברוב דברים'
- **ומתוך כך** באין לספר בגנות הצדיקים כענין שנאמר...
- **ומתוך כך** יהיה להן הרגל לדבר בנביאים ולתת דופי בדבריהם...
- **ומתוך כך** באין לדבר באלהים וכופרין בעיקר... זו היא שיחת הרשעים שגורמת להן ישיבת קרנות וישיבת כנסיות של עמי הארץ וישיבת בתי-משתאות עם שותי שכר. אבל ישיבת פְּשָׁרֵי ישראל אינה אלא בדברי תורה וחכמה". עד כאן דברי הרמב"ם.

הרבה דברים למדנו כאן.

- א. ראשית**, כיון שתחילת דיני הצרעת תלוי במאמר פיו של הכהן, סימן הוא שיש כאן טכס דתי, ולא מדובר באבחנה של רופא. וכן, כאשר יסתלק הנגע ויביא המצורע קרבנו, סימן הוא שנטהר מַעֲוֹתָתּוֹ. ומה היה חטאו? זה למדנו ממה שמביא שתי צפרים לטהרתו (ויקרא יד, ד) וחז"ל הסבירו: "מה נשתנה מצורע שיביא צפרים לטהרתו? הוא עשה מעשה פטיט (=ענין פטופטים וריבוי דיבורים), יביא קרבן פטיט" (שהצפרים מרבים לצפצף בקולן כל היום, ולכן זה שם "צפור") (ערכין טז:).
- ב. ועוד** למדנו רחמי הקב"ה, שאינו מתחיל בדיני נפשות תחילה, אלא מעניש קודם כל ע"י הריסת ביתו, ואח"כ מצעיו, ואח"כ בגדיו, ורק אח"כ נוגע בגופו. וגם בזאת נותנים לו ארכה של שבעה ימים פעמיים.
- ג. ועוד** למדנו שקלקולו של הפטפטן הגיע **כי יָשַׁב הרבה עם הריקנים**, ולכן יָשַׁב לו מנודה ומורחק מהציבור.

עצת חז"ל – "הרחק משכן רע, ואל תתחבר לרשע"

1] ובכן, ההתבודדות מחברת הריקנים תציל את האדם מדיבורים רעים. "בְּרֹב דְּבָרִים לֹא יִחְדַּל פֶּשַׁע" (משלי י, יט). וכבר הזהיר ב"שמירת הלשון" (שער הזכירה, פרקים יג-יד) להתרחק מחבורת אנשים היושבים ומשוחחים זה עם זה, ואף הביא מהשל"ה (פרשת קדושים) שזה נרמז בפסוק "לא תלך רכיל בעמידך". וכתב שאפילו האחרים מדברים, אם הצדיק היושב ביניהם נמנע מלהוכיחם, הוא נענש על דיבוריהם. וגם אם ישב שותק ולא יוכיח כי הדברים לא יועילו, בכל זאת ייענש כי יחשבו שהצדיק מסכים לעוולתם, והוא היה חייב להסתייג מדיבוריהם במחאה המודיעה על אי-הסכמתו, עיי"ש שהאריך. (ועוד הוסיף בזה בסוף ספרו, ב"מעלות השמירה" ס"ק ה, יא וע"ע ספר חרדים, עמודים 207-210).

2] העצה הנ"ל נמצאת בספר "חובות הלבבות" (שער חשבון הנפש, פי"ג, אופן שבעה עשר) – "מעלת הבדידות והפרישה מבני אדם... כי ממגרעות ההתערבות בהם, ריבוי הדברים המיותרים ודיון ארוך שאין צורך בו... רכילות ולשון הרע והזכרת מומי בני אדם... וכאשר תתבודד לנפשך, תפטר מחובת הצווי על הטוב והאזהרה (=להוכיח) מן הרע בלי ספק. כי זה ממה שקשה לצאת בו ידי חובה ולקיים מצותו של ה'... (והאריך שם בהרבה פרטים איך ההתבודדות מצילה מחטאים אחרים, וסיים)... אבל הבדידות והפרישות מבני אדם היא סבת ההצלה מכל המגרעות אשר הזכרנו, והיא מחשובי הגורמים המובילים אל המעלות... אבל יש בהימצאות עם אנשי החסד והדת מעלות רבות (והן) יתרות על מעלות היחידות.... 'הולך את חכמים – יִחְפָּם'". (משלי יג, כ). עכ"ל. (=עד כאן לשונו)

3] הרמב"ם האריך לבאר שלושת מעלות שיש באדם בערכים עולים :
שלימות הרכוש (=ממונו), / שלמות הגוף (=בריאות), / ושלמות האדם במדות טובות.

אבל כולן הן רק במה שנוגע בין אדם לזולתו.
אבל שיא המעלות - היא שלמות האנושית האמתית, כלומר השגת המעלות ההגיוניות, בהן אדם בא להשקפות אמתיות בעניינים האלוהיים (מורה נבוכים ג, נד). הרי לנו כי גם המפליג בהטבה לזולתו ובקשריו עם הבריות, לא יגיע למה שמסוגל האדם להגיע בהתבודדותו.

וכך סיכם הרמב"ם :

"תן דעתך להבין פרק זה, ושים כל מגמתך להרבות באותם העתים אשר אתה בהם (=לבד) עם ה' או בנסיעה אליו, ובמיעוט אותם העתים אשר אתה עם זולתו (=מהבריות) ובלתי נוסע אל השי"ת".
(מורה נבוכים ג, סוף ההערה לפרק נ"א). ועוד אמר : "כי המטרה באה אחרי ההשגה, והפעלת המחשבה בחשק לה' תמיד, וזה נעשה בהתבודדות ובהתייחדות. ולפיכך, כל חסיד מרבה להתבודד, ולא יפגש עם אחר אלא להכרח" (מו"נ ג, סוף פני"א, לפני ההערה).

האריך בתיאור זה רבנו "חובות הלבבות" (שער אהבת ה', סוף פ"ג) וזה לשונו :
"ההתבוננות תמיד שהשם יתברך צופה על סודך ונגלך והנהגתו אותך... ואז לא תשתף עם אהבתו אהבת זולתו... ולא יפקד ממחשבתך... ויהיה עזרך בשממות וידידך במדברות, ויהיה ההמון מבני אדם בעיניך כאילו אינם (!) / ואל יבהילך ענינם / ואל תרתיעך מעלתם. / ומקום הריק מהם (יהיה) בעיניך כאילו מלא (=כי ה' נצב מולך!) לא תשתעמם בהפקדם ולא תצטער בהעדרם (=לא תתדכא שהבריות לא עומדות לידך) / אלא לא תחדל להיות שש בה', שמח בבוראך ושוקד על רצונו ומשתוקק לקראתו" עכ"ל.

וגם קרוב יותר לדורנו, כתב "מסילת ישרים" (פרק יד) :

"והפרישות במנהגים הוא ההתבודדות וההבדל מן החברה המדינית (=החברתית) לפנות לבו אל העבודה (=של ה') וההתבוננות בה כראוי, ובתנאי שלא יטה בזה אל הקצה האחר (עיין רמב"ם, הלי יסודי התורה, סוף פ"ה)... חרב על ת"ח שיושבים בדבד ועוסקים בתורה (מכות י). אלא יתחבר עם הטובים זמן-מה שמצטרך לו ללימודו או לפרנסתו, ויתבודד אחר כך להדבק באלהיו ולהשיג דרכי היושר והעבודה האמתית. ובכלל זה, למעט בדיבורו וליזהר מן השיחה בטלה, ושלא להסתכל (=לא להתעניין) חוץ מארבע אמותיו" (=במה שנוגע אליו אישית).

התורה לא רק כיוונה לתקן ולרפאות מי שכבר נכשל בלשון הרע ("בדד ישב מחוץ למחנה"), אלא יש כאן גם רמז שקוף כיצד להינצל להבא. "ערום, ראה רעה, ונסתר; - ופתים, עברו ונעשו" (משלי כב, ג), - החכם רואה את הנולד ומתחמק מלהיכנס למקום סכנה רוחנית.

ודאי כי אין מדובר בעיונו זה לנהוג בקיצוניות, כי אז האדם יפול בבור אחר של ליקוי מוסרי, שמא אף גרוע מהקודם. אלא מדובר על נטייה וכיוון דרך.